

Furgó de cua de Joan Brossa

Encara que Joan Brossa sigui especialment conegut com el poeta avantguardista viu més important de les lletres catalanes, la seva producció en metres clàssics és amplíssima. Sonets, odes o romanços són algunes de les formes més utilitzades per Brossa. La seva darrera experimentació en aquest terreny data de 1976: la sextina. Una forma tan antiga i complexa ha estat, en els darrers disset anys, l'eina ideal per expressar el seu compromís social, per homenatjar personatges ben diversos o per manifestar les seves inquietuds més personals. A més, la repetició obsessiva de les sis paraules-rima l'han fet apta per a tot tipus de jocs, la qual cosa ha fet possible una experimentació, pròpia de l'art d'avantguarda. Com ha senyalat Francesc Noy, Brossa s'havia de deixar seduir per força per una forma tan enravessada, com aquesta: "Les combinacions estructurals sedueixen els formalistes d'avui, en literatura com en música i en arts plàstiques. I un *fabbro* de la paraula i la imatge com Joan Brossa s'ha de sentir còmode dins el marc exacte d'una forma que tan sovint han descrit o qualificat els crítics mitjançant imatges quasi geomètriques".

Una bona mostra de la plasticitat que Brossa ha sabut treure a aquesta forma clàssica és el seu darrer llibre, *Furgó de cua*¹. El llibre conté sextines i sonets amb paraules-rima, forma híbrida que Brossa ja havia practicat en un dels seus últims llibres, *Qui diu foc, diu flama*². *Furgó de cua* segueix les línies traçades als anteriors llibres de sextines, és a dir, l'homenatge a personalitats admirades pel poeta, un cert ludisme i un compromís cívic molt actual. Això s'evidencia especialment a la primera part del llibre, composta per sextines. Personatges tan diversos com Richard Wagner, Moisès Villèlia, Steven Spielberg, Josep M. Jujol o Harpo Marx, entre d'altres, formen un ventall de personatges procedents de totes les arts, dignes de ser lloats. Al seu costat, també hi podem trobar algunes sextines de caràcter lúdic, com "Sextina dels dards" o "Sextina dels daus". O d'altres de denúncia de la situació social o política, que constaten l'estat caòtic i decebedor del món actual, com aquest final de la "Sextina de la pau":

Les pobres bitlles tenen en les boles
les seves bales. Seria una bomba
si amb justos pactes evitéssim guerres!

¹ Quaderns crema 1993 (en premsa).

² Ed. Empúries, Barcelona 1985.

Però si l'experimentació i la denúncia havien estat l'eix habitual dels anteriors llibres de sextines, en aquest cas el llibre es diferencia per un tema, que es converteix en el nucli del recull i que es presenta acompanyat d'un progressiu allunyament del retoricisme: la reflexió sobre la vida humana. Aquest ha estat un tema habitual en Brossa, però aquí pren un relleu especial, sobretot a la segona part de sonets amb paraules-rima. *Furgó de cua* és un llibre seriós, el ressò de la veu d'una persona que creu trobar-se ja al final del camí.

Hi abunden les definicions sobre el que és la vida:

La vida és un dibuix amb tants errors
que, talment el ninot en el paper,
hem de treure'ns l'engany amb bon enginy.

També és una obra que ens parla del que han estat les circumstàncies vitals concretes del poeta i sobre el pas del temps, com a la "Sextina de les gotes i les passes". Però ens sobten i corprenen més aquells poemes en què el poeta, d'una manera natural, manifesta estar arribant al final de la seva vida, com succeeix a "La sorra lila", "Nocturn i raig de set" o al darrer poema del recull "Furgó de cua".

Tanmateix la mort, per a Brossa, és un fet natural que ens reintegra a la terra i al silenci. No hi ha tristesa ni melangia en aquest plantejament. El poeta se n'anirà amb la satisfacció d'haver-nos donat una muntanya de versos, amb els quals haurà intentat fer-nos reflexionar i divertir-nos, justament el mateix que ell ha procurat fer i continua fent cada dia: feina i festa.

ANANT ANANT

Indefugiblement sempre he fet feina,
però infal.libablement també he fet festa.
El meu únic mirall ha estat la feina,
i la cendra del foc ha estat la festa.

He après de perdre'm en la meva feina
i retrobar-me en una immensa festa.
Ni mai la festa ha destorbat la feina
ni la feina ha pujat sobre la festa.

En sol i pluja tot ha anat en dansa.
Paisatges diferents s'han tornat un,
i un sol camí, sovint, s'ha tornat dos.

Faig quatre passes i em sé lluny. Veig un
quadrat sense angles ni costats. Sóc dos:
un que mira per dins com l'altre dansa.

La primera persona predomina en tot el llibre, al costat d'un "tu", que podria representar tota la humanitat i que és un interlocutor real, a qui Brossa

adreça els seus consells i a qui explica els resultats de la seva experiència. Amb una forma ben senzilla, a base de frases curtes i un lèxic quotidià, que gairebé fa oblidar la complicació de la forma mètrica, el poeta sentència amb dosis d'ironia:

PARLA LA MUSICA

Jo crec que l'alegria és un gran do,
que la tristesa no ha dut a re
perquè a la vida aquell qui no té do
de fer que canti el gall no pot fer re.

O bé afirma el seu futur amb melangia, lirisme i solemnitat:

Quan els meus braços cruixiran d'arrel,
compto amb la pluja per a aquell silenci;
el meu demà, l'acomplirà l'arrel.

Ordre i desordre, tot serà silenci
quan fora del viatge em faci arrel
i em deixi créixer en el millor silenci.

Amb la metàfora del viatge, símil vital que Brossa ha prodigat al llarg de tota la seva obra literària i visual (només cal recordar, a tall d'exemple, títols com *El camí* de 1953 o el recull *Viatge per la sextina* , poemes visuals com *D'anada i de tornada* o *Taquilla*, i la presència de trens , en general, a la seva obra), el poeta ens ha volgut oferir els resultats d'un període cabdal de la seva vida, en què el viatge semblava acabar. Sortosament, l'artista no ha agafat encara l'últim tren i aquest fanal de cua no és la fi d'un itinerari, que encara continua ben prolífic.

A voltes trobaràs que, al teu viatge,
el teu seny hi desplega una gran cua
i ja no et sembla fer tan mal viatge.

Però comprens que al món tot porta cua..
I ve que, viatger de cap viatge,
prens el vagó que du el fanal de cua.

Glòria Bordons

Abril de 1993